

ПУШКАР ІРИНА ІВАНІВНА, методист Комунального закладу «Харківська обласна станція юних туристів» Харківської обласної ради

Статті:

1. Пушкар, И.И. Юношеское геологическое движение в Харьковской области [Текст] / И.И. Пушкар // Геология в школе и вузе: геология и цивилизация : материалы Междунар. конф. – СПб.: Изд-во РГПУ им. А.И. Герцена, 2009. – С. 451-452.
2. Пушкар, И.И. Вопросы геологии в школьных учебниках географии [Текст] / И.И. Пушкар // Геология в школе и вузе: геология и цивилизация : материалы Междунар. конф. – СПб.: Изд-во РГПУ им. А.И. Герцена, 2011. – С.158-161.
3. Пушкар, І.І. Природничі музеї загальноосвітніх навчальних закладів [Текст] / І.І. Пушкар // Сучасні аспекти природничої музеології : матеріали конф. / Національний науково-природничий музей НАН України. – Київ; Канів, 2012. – С. 15-18.
4. Пушкар, І.І. Управління якістю навчання у позашкільному закладі [Текст] / І.І. Пушкар // Науково-методичне забезпечення якості освіти та його психологічний супровід : матеріали наук.-практ. конф. / Харк. нац. пед. ун-т ім. Г.С. Сковороди. — Харків, 2012.
5. Пушкар, И.И. Музеи учебных учреждений Харьковской области [Текст] / И.И. Пушкар // Школьные музеи в образовательной среде: инновации, формы и методы работы. — Нижний Новгород, 2015. – С. 124-125.
6. Пушкар, И.И. Роль внешкольного учреждения в профорientационной работе (из опыта работы КУ «Харьковская областная станция юных тристов» Харьковского областного совета, г. Харьков, Украина) [Текст] / И.И. Пушкар // Малышевские чтения : материалы конф. / РГГУ ім. С.Орджоникидзе Старооскольский филиал. – Старый Оскол, 2015. – С. 454-461.

Методичні рекомендації:

1. Пушкар, І.І. Методичні рекомендації щодо проведення регіональних геолого-географічних досліджень [Текст] / І.І. Пушкар, І.А. Скриль. – Харків, 2011. – 45 с.: іл.
2. Пушкар, І.І. Діяльність музеїв навчальних закладів Харківської області [Текст] : метод. рек. / І.І. Пушкар. – Харків, 2011. – 132 с.: іл.
3. Пушкар, І.І. Музеї військово-історичного напрямку – центри патріотичного виховання учнівської молоді [Текст] : метод. рек. / І.І. Пушкар // Виховуємо патріота / КЗ «Харківська обласна станція юних туристів». – Харків, 2016. – С. 181-187.
4. Пушкар, І.І. Організаторам роботи з діяльності музеїв при навчальних закладах Харківщини [Текст] : метод. рек. / І.І. Пушкар. – Харків, 2016. – 92 с.: іл.

1. Статті Пушкар І.І. у фахових виданнях

1. 2012 р. Міжнародна конференція «Геологія у школі та вузі. Геологія та цивілізація» (Російський державний педагогічний університет ім. А.І. Герцена, С-Петербург). Стаття: «Дитячий геологічний рух в Харківській області»

Много внимания клуб уделяет популяризации геологических знаний среди школьников. Уже 30 лет совместно с геологическим факультетом СПбГУ клуб организует олимпиаду, на которую ежегодно приезжают юные геологи более чем из 20 городов и сел России. В течение последних четырех лет клуб проводит также городской геологический конкурс, в котором участвуют более полутора тысяч школьников города и Ленинградской области.

За последние пять лет педагогами клуба выпущен ряд методических пособий, а также 2 научно-популярных сборника «Многогранная геология», изданные при финансовой поддержке ВНИИ «Океангеология».

Таким образом, комплексная образовательная программа клуба эффективно восполняет пробел в формировании естественнонаучного мировоззрения современных школьников, связанный с отсутствием в школьной программе геологии как самостоятельного предмета.

ЮНОШЕСКОЕ ГЕОЛОГИЧЕСКОЕ ДВИЖЕНИЕ В ХАРЬКОВСКОЙ ОБЛАСТИ

Пушкарь И.И.,

Дом детского и юношеского творчества,
Дергачевского р-на Харьковской области

Юношеское геолого-краеведческое движение Харьковщины можно считать одним из достаточно больших и важных направлений работы Харьковской геологии со школьниками. Его можно рассматривать как одно из крупнейших и последовательно действующих юношеских геологических движений в Украине. Началом этого движения можно считать 1963 год, когда в областном дворце Пионеров имени Постышева был организован геолого-географический кружок (руководитель Якушенко Я.О.) и школьники Харьковщины включились во Всесоюзный геологический поход советской молодежи за полезными ископаемыми.

Более чем за сорок лет существования геологического движения в Харьковской области, тысячи учащихся познакомились с такой замечательной наукой, как геология, прошли геологическими маршрутами по Украине, Уралу, Кольскому полуострову, Байкалу, Армении, Туркмени, Прибалтике, Карелии, изучая минеральные богатства страны и выполняя задания геологических организаций, приобрели навыки походной жизни, овладели методикой полевых исследований.

Долголетие и активное существование такого мощного движения определяется методически продуманной, слаженной и, самое главное, систематической работой. Многие годы организатором и куратором детской геологии является Областная станция юных туристов (директор Редина В.А.), которая за эти годы стала мощным методическим центром по вопросам работы геологических кружков и организатором всех массовых геологических мероприятий в области. Сотрудники Харьковской ОблСЮТур (Храмова Н.Ю., Огурцова Н.С., Распопов А.Н., Срыль И.А.) в разные годы не только объединили вокруг себя руководителей геологических кружков и клубов, учителей географии, но и привлекли к этой работе специалистов различных геологических организаций г.Харькова и области. С первых лет существования геологического движения

активную помощь юным геологам оказывают преподаватели геолого-географического факультета и Музея природы Харьковского национального Университета, УкрНИИГаз, ХГРЭ, геологи производственного объединения «Полтаванефтегазгеология» и других геологических организаций.

Знаменательным для юных геологов стал 1976 год. В этом году был проведен первый областной слет юных геологов, открыто областное научное общество «Следопыты», проведена первая областная геологическая олимпиада юных геологов. Все эти мероприятия за многие годы испытали определенные видоизменения, но по-прежнему вызывают у юных геологов большой интерес.

Одной из эффективных форм по пропаганде среди учащихся геологических знаний, профессий, связанных с поиском, разведкой и добычей полезных ископаемых, в том числе нефти и газа, является ежегодная олимпиада юных геологов. В апреле 2009 года была проведена уже 34-я олимпиада. За этот период в очных турах олимпиады приняли участие свыше шести тысяч школьников из 64 коллективов, клубов и кружков.

Олимпиада проходит в два тура. Первый заочный, второй – очный. Участникам первого тура предлагаются вопросы, на которые они отвечают в письменном виде. Члены жюри проверяют эти ответы, оценивают их и подводят итоги. Победителей приглашают для участия во втором туре. Традиционно второй тур проходит в актовом зале института УкрНИИГаз. Формой его работы является собеседование, которое проводится отдельно по старшей и младшей группам. После собеседования членами жюри определяется группа сильнейших участников, которые и становятся абсолютными победителями олимпиады. Областная геологическая олимпиада пользуется среди учащихся школ г. Харькова и области популярностью и проходит как большой праздник. Ребята всегда с нетерпением ждут следующей олимпиады.

Традиционным стал и минералогический конкурс. Более двадцати лет юные любители камня имеют возможность показать свое умение определять физические свойства минералов и описывать горные породы, ориентироваться в разнообразии полезных ископаемых нашей страны.

При Харьковской облСЮТур, силами юных геологов, создан геологический музей, экспозиция которого отражает минеральные богатства и геологическое строение различных районов нашей Родины. В экспозициях и фондах музея представлены около 3000 экспонатов, которые собраны непосредственно в походах и экспедициях юными геологами. Из фондов музея формируются различные тематические и учебные коллекции, а также на базе музея проводится подготовка юных геологов к минералогическому конкурсу и другим соревнованиям.

Областной станцией юных туристов много лет регулярно проводился областной геологический слет, в программу которого входили соревнования по геологическому маршруту, минералогии и петрографии, гидрологическим исследованиям, шлиховому опробованию, радиометрии, построение геологического разреза. После 1991 года, когда финансовые проблемы не позволяли больше проводить масштабные, многодневные слеты, сотрудники Харьковской облСЮТур ввели в практику проведение однодневных соревнований по различным видам геологического слета. Именно такое решение и позволило сохранить полевые геологические соревнования как один из видов массовой работы. Последние восемь лет в области проводится краеведческий слет, в программе

которого есть станция «Геология», работа на которой школьники могут продемонстрировать свои навыки и умения в полевых геологических исследованиях.

С 1994 года на базе облСЮТур работает историко-географическое отделение Малой Академии наук Украины в составе, которого действует секция «Геология». На конференции МАН юные ученые выступают с докладами о своих научных исследованиях в различных отраслях геологии – минералогии, карстоведение, гидрогеологии, геологии газовых месторождений, геоморфологии и др. О высоком уровне этих работ может говорить тот факт, что на Всеукраинском этапе защиты научных работ в г.Киеве представители Харьковской области ежегодно входят в тройку призеров.

Одной из важнейших задач, которая стоит перед сотрудниками Харьковской облСЮТур это подготовка руководителей геологических кружков. И эта задача успешно решается. Для руководителей кружков и учителей географии ежегодно проводятся научно-практические семинары. Эти семинары вызывают живой интерес у учителей географии, руководителей кружков, так как практическая их часть проходит с выездом на авторские геологические разрезы Харьковской области или посещением месторождений Украины и Харьковской области (Артемовское месторождение каменной соли, Новобеловское месторождение стекольных песков и др.), а научную часть проводят ученые Харьковского Национального университета им. В.Н. Каразина, геологи-производственники, которые знакомят руководителей кружков с последними новинками в современной геологической науке.

Вся работа с юными геологами Харьковщины рассматривается как важная воспитательная и общеобразовательная деятельность, но в первую очередь как профориентационная работа – сотни школьников, пройдя через юношеское геологическое движение Харьковщины, выбрали для своей дальнейшей учебы геологические специальности. И сейчас на областные геологические соревнования приходит уже дети первых кружковцев, первых победителей Республиканских и Всесоюзных слетов и геологических конференций.

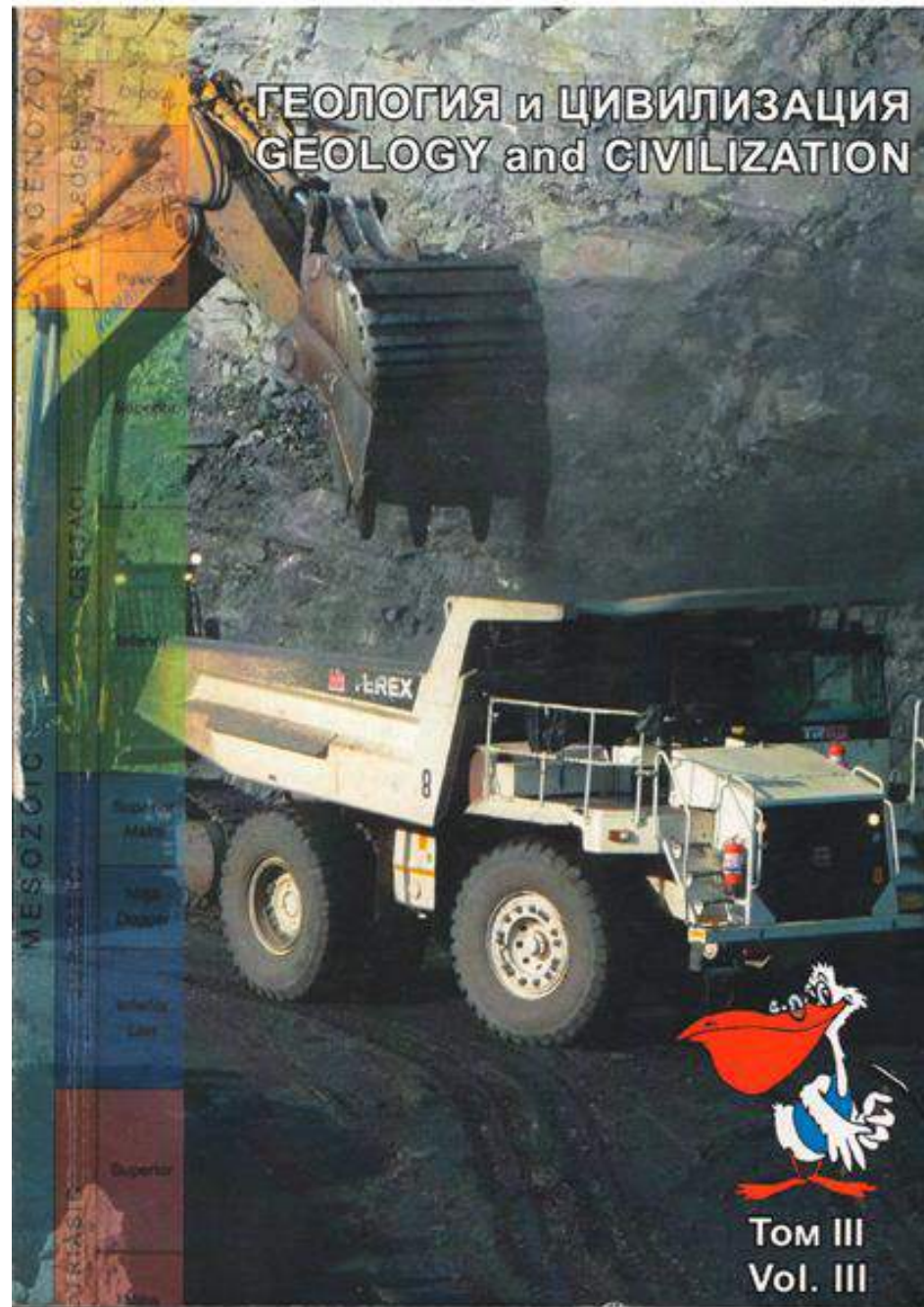
ГОРОДСКОЙ ГЕОЛОГИЧЕСКИЙ КОНКУРС ШКОЛЬНИКОВ В САНКТ-ПЕТЕРБУРГЕ: ОПЫТ РАБОТЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ

Ермош Н.Г., ГОУ «СПбГДПУ», г.Санкт-Петербург

Геологическая составляющая в курсе географии очень мала, что не дает возможности школьникам на должном уровне овладеть геологическими знаниями, лежащими в основе естественнонаучного мировоззрения современного человека. Клуб юных геологов ГОУ «СПбГДПУ» в сотрудничестве с геологическим факультетом СПбГУ нашли действенный способ активизации познавательного интереса школьников к вопросам геологического содержания, организовав городской геологический конкурс. Его можно рассматривать как педагогическую технологию развивающего обучения.

Цель конкурса – мотивировать школьников для получения новых знаний, выходящих за рамки школьной программы, способствовать их самореализации через образовательную деятельность геологической направленности. В процессе подготовки и про-

1. 2013 р. Міжнародна конференція «Геологія у школі та вузі. Геологія та цивілізація» (Російський державний педагогічний університет ім. А.І. Герцена, С-Петербург). Стаття: «Питання геології у шкільних підручниках географії»

В любой науке понятия – это основа науки, это основа понимания объекта и предмета науки. Следует более тщательно и профессионально подходить к отбору и формулировке формируемых в школьном курсе понятий, в том числе и геологических.

В настоящее время издается много различной литературы как в помощь учителю, так и в помощь учащимся. Это литература не всегда качественная, уровень изложения иных не выдерживает никакой критики. «Шедевром», «высшей точкой пилотажа» можно считать изданный ООО «Инфопласт» для учащихся конспект-схема «География часть 1» (формат А4), содержащий учебный материал по геологии. Подача здесь материала по литосфере не выдерживает никакой критики. Полнейшая безграмотность. Только одна схема «строение платформ» потрясает непониманием сущности одного из основных понятий геологии.

Рис. 1. Схема строения литосферы (слева); схема строения платформы (справа).

Способствует ли такой учебный материал формированию научной картины мира?

В заключение слова Г. Гегеля: «Изучить, значит понять правильность того, что думали другие. Но нельзя познать вещи, если изначально исходить из их ложности» (Г.В. Г. Гегель. Афоризмы Йенского периода).

ВОПРОСЫ ГЕОЛОГИИ В ШКОЛЬНЫХ УЧЕБНИКАХ ГЕОГРАФИИ

Пушкарь И.И.,
Харьковская областная станция юных туристов,
Харьков, Украина

В последнее десятилетие образование приобрело качественно новый уровень. Происходит реформирование естественнонаучного образования, в том числе и геологического.

Геология имеет все основания занимать достойное место в образовательном процессе. Она способствует формированию научного мировоззрения, осознанию взаимосвязи наук, повышению экологической

грамотности, осознанному выбору специального образования. Отвечая за обеспечение общества минеральными ресурсами, она имеет исключительное практическое значение. Причинно-следственные связи феноменов биологии и географии корнями уходят в геологию. Геологические процессы имеют химическую, физико-химическую и физическую природу, но они не сводятся к отдельным законам этих наук, а носят более общий характер. Формирование современного научного мировоззрения на базе фундаментальных естественных наук без геологии вряд ли возможно.

Геология приобретает все возрастающее значение также при решении вопросов, касающихся землепользования, охраны окружающей среды, защиты от стихийных бедствий и катастроф, в том числе антропогенных.

Базовые геологические знания включены во все школьные естественнонаучные предметы: ботанику, зоологию, общую биологию, химию, природоведение и, конечно, в географию. В курсе биологии рассматривается эволюция жизни на Земле и, в связи с этим, геохронологическая шкала, а также круговорот некоторых химических элементов. Основные особенности химического и минерального состава земной коры рассматриваются в курсе химии. Однако знания эти отрывочны, неполны.

Геологическое образование важно и с иной точки зрения. Выезжая на природу, дети сталкиваются со многими геологическими объектами и задают родителям множество вопросов. Но, как правило, родители оказываются неподготовленными к ответу на эти вопросы и часто проходят мимо интереснейших объектов, знакомство с которыми могло бы помочь развить любознательность детей и привить им интерес к естественно-испытательской деятельности, а также познакомить с некоторыми проблемами экологии геологической среды.

Анализируя общеобразовательные программы по географии для средней школы, убеждаемся, что они предусматривают в основном географические знания о поверхности Земли, её географической оболочке. В то же время очень мало времени уделяется формированию представлений об основных геологических процессах, о глубокой зависимости всех явлений, происходящих в ландшафтной оболочке, и самого лица Земли от геологических процессов, осуществляющихся в глубинах и на поверхности Земли, от всей предшествующей геологической истории Земли в целом и каждой конкретной территории в отдельности.

Учебник географии играет немаловажную роль в усвоении учащимися школьной программы по географии. Для общеобразовательных школ Министерством образования и науки Украины рекомендованы учебники нескольких авторов, что, с точки зрения Министерства, позволяет учителю географии самостоятельно определять по учебнику какому автору преподавать тот

или иной курс. Но на практике мы наблюдаем совершенно иную картину: учителю географии приходится читать свой предмет по учебнику того автора, книги которого есть в наличии в школьной библиотеке. Проанализировав содержание учебников географии имеющихся в библиотеке обычной общеобразовательной школы, мы пришли к выводу, что не всегда учебник является источником полной и понятной информации для школьников.

Традиционно сложилось, что изучение географии начинается с курса «Общая география» (6 класс). Именно в программе 6 класса и закладываются те основные понятия о геологических процессах, которые происходят на поверхности планеты и в ее недрах. Министерством образования Украины рекомендовано два учебника («Общая геология» – авторы Бойко В.М., Михели С.В. и «География» – Скуратович О.Я., Коваленко Р.Р., Крупник Л.И.). С нашей точки зрения, наиболее удачным является учебник «География» (Скуратович О.Я. и др.) – в учебнике прослеживается многофакторность геологических процессов. Образование геологических тел обусловлено как собственно литосферными процессами, так и процессами, происходящими в остальных ландшафтных оболочках, например, в гидросфере и биосфере (в узком смысле этого слова).

В учебнике «Общая география» (Бойко В.М., Михели С.В.) тема «Литосфера» включает в себя параграфы «Геологическое время» и «Литосферные плиты». По мнению многих учителей именно эти две темы, действительно сложные и информативные, вызывают у школьников затруднение в понимании и усвоении. Обратившись к тексту учебника, читаем: «Известно, что сначала на Земле возникли простейшие организмы. На протяжении миллионов лет они изменялись, развивались. Поэтому, остатки примитивных растений и животных встречаются в древних слоях осадочных пород, а более развитых – в более молодых отложениях». А как же тогда нуммулиты из класса простейших, которые являются руководящими организмами палеогена? В том же параграфе дается понятие геохронологической таблицы, перечисляются ее эры и периоды и совершенно отсутствует объяснение какими же критериями руководствуются геологи для выделения перечисленных эр и периодов. Не намного больше вопросы геохронологической шкалы раскрывает и учебник для 8 класса «Физическая география Украины» авторов Шинченко П.Г. и Мунича Н.В. – к простому перечислению эр и периодов добавляется еще и перечисление эпох горообразования.

Просматривая текст некоторых параграфов учебника «Физическая география Украины» (Шинченко П.Г., Мунич Н.В.), приходится констатировать информационную насыщенность текста, а иногда даже перенасыщенность текста простым перечислением терминов и понятий. Так в разделе «Типы рельефа по происхождению» параграфа «Геоморфологическое

строение Украины» дается 45 названий различных форм рельефа, некоторые из которых коротко объясняются, а некоторые просто перечисляются. Такая же картина наблюдается и в параграфах, посвященных полезным ископаемым – перечисляются названия горных пород и минералов, являющихся полезными ископаемыми.

Большая информационная насыщенность и простое перечисление терминов в тексте учебника, небольшое время для проработки темы (как правило 1, иногда 2, урока) приводит к простому зазубриванию текста.

Иногда в учебниках отсутствует последовательная связь между различными геологическими темами не только в рамках одного курса, но и в разрезе всей школьной программы по географии в целом, что не позволяет учащимся сформировать причинно-следственные связи между различными геологическими процессами и явлениями.

Но качественное усвоение пройденного материала может дать только глубокое и осознанное восприятие этого материала. А для этого текст учебника должен:

- всегда создавать глубокое представление о геологических объектах, явлениях и процессах и влиянии последних на другие типы процессов, происходящих в ландшафтной оболочке;

- способствовать развитию у школьников понимания зависимости многих современных процессов в ландшафтной оболочке от предшествующей геологической истории Земли в целом и конкретной территории в частности;

- способствовать созданию представления у учащихся о взаимосвязанности и взаимозависимости природных процессов, о целостности природной системы Земли и о необходимости ответственного отношения человека к созданию любых проектов, связанных с нарушением природной среды вообще и геологической в частности.

Разобраться в разнообразных геологических вопросах школьной программы, в настоящее время, школьнику могут помочь дополнительные или факультативные занятия, занятия в геологических кружках. Еще одним путем к решению этой проблемы может стать создание для школьников разнообразных пособий, хрестоматий по геологии и т.д.

Особая роль школьного геологического образования обусловлена вовлечением в учебный процесс всего подрастающего поколения. Общеобразовательная школа обеспечивает базис, служащий основой для развития созидательных возможностей каждого человека, его самовыражения и самореализации в разнообразных, динамично изменяющихся сферах деятельности. Геологическая подготовка на уровне общеобразовательной школы предоставляет дополнительные возможности для профессионального самоопределения школьников.

2. 2013р. Науково-практична конференція «Науково-методичне забезпечення якості освіти та його психологічний супровід» (Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С. Сковороди). Стаття: «Управління якістю навчання в позашкільному закладі»

УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ НАВЧАННЯ В ПОЗАШКІЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Пушкар І.І., методист Харківської
обласної станції юних туристів
магістрант зі спеціальності «Управління
навчальним закладом» ІПО ХНПУ
імені Г.С. Сковороди

*У статті охарактеризовано основні засади управління якістю
навчання в позашкільному закладі*

Постановка проблеми. Суспільно-політичні, соціокультурні та економічні зміни, що відбуваються в Україні, зумовили необхідність оновлення та розвитку всієї системи освіти. Особливе місце в цьому процесі відведено розбудові позашкільних закладів освіти. Перехід в якісно новий стан став важливим етапом у їх розвитку, вимагає перегляду функцій, завдань та оновлення змісту навчально-виховної діяльності, розширення змісту навчально-виховної діяльності, розширення та поглиблення взаємодії з різними інститутами виховання. Розробка наукового підходу до визначення якості позашкільної освіти дітей та його управління сприяє зміні предметної галузі сучасної педагогіки, введення в неї нових конструктивних ідей і підходів, що спираються на історію і логіку розвитку даної освіти дітей. В таких умовах, управління якістю навчання постає як проблема, без вирішення якої, про ефективність реформування системи, а тим більше, про становлення конкурентоздатної національної системи позашкільної освіти, не може бути й мови.

Аналіз останніх джерел і публікацій. В різні роки питання позашкільної освіти в своїх роботах висвітлювали В.С. Муратова, Т.І. Сущенко, Г.П. Пустовіт, В.В. Вербицький, А.С. Шепілова, А.І. Ковальова, Ю.С. Константинов та багато інших вчених.

Серед наукових робіт, присвячених окремим проблемам управління діяльністю позашкільного закладу можна виокремити роботи А.І. Щетинського, А.Б. Фоміної, Г.К. Вепікової, М.О. Чехова та інших. Між тим, дослідженню проблеми якості навчання в позашкільній освіті взагалі в українській науковій літературі приділялось вкрай мало уваги.

Можна назвати лише декілька видань вітчизняних авторів, (роботи В. Андрушенка, М. Гончаренка, Л. Горбупової, І. Зязона, та інших), де ця проблема в тій чи іншій мірі розглядалася.

Мета статті: обґрунтувати теоретичні питання управління якістю навчання в позашкільному закладі.

Виклад основного матеріалу. Дослідження Т.І. Сущенко підтвердили ідею про те, що позашкільні заклади є виховними установами, які найбільш сприяють соціально-творчим діям та вчинкам дітей.

Це пояснюється і підтверджується соціально-психологічною природою позашкільного педагогічного процесу, в якому виховання йде попереду навчання і передбачає перетворення дитячої творчої енергії в більш високі форми життя, які дають можливість розвитку усього найкращого, що є в дитині, тим самим створюючи його справжню сутність.

Соціально-педагогічний процес позашкільного закладу розглядається як процес духовного взаємозбагачення педагогів і дітей в умовах комфортного психологічного клімату, оптимальних соціальних взаємовідносин, високої діалогічної культури співтворчості [1].

Якісна освіта вважається сьогодні міжнародною спільнотою як одна із необхідних умов успішного розвитку будь-якої країни. Міжнародне співтовариство нині хвилюють питання якісної освіти з

проекцією на набуття молоддю життєвих компетентностей, успішне входження у сучасне суспільство [2].

Довгий час установи позашкільної освіти більше займалися розвиваючої діяльністю, організацією дозвілля, то поняття «якість освіти», до них як би і не відносилося.

Одним із нововведень Державної цільової соціальної програми розвитку позашкільної освіти на період до 2014 року є акцентування уваги на якості позашкільної освіти.

Поняття якості освіти є достатньо широким, оскільки охоплює якість навчання, виховання та розвитку особистості як результат освітньої діяльності.

Базовим поняттям якості освіти, безумовно, є якість знань. Поняття «якість знань» передбачає співвіднесення видів-знань (закопи, теорії, прикладні, методологічні, оцінювальні знання) з елементами змісту освіти і тим самим з рівнями засвоєння. Якість знань має такі характеристики:

- повноту — кількість програмних знань про об'єкт вивчення;
- глибину — сукупність осмислених учнями зв'язків і відношень між знаннями;
- систематичність — осмислення складу певної сукупності знань у їхніх ієрархічних і послідовних зв'язках;
- системність — осмислення учнем місця знання в структурі наукової теорії;
- оперативність — вміння користуватися знаннями в однотипних ситуаціях;
- гнучкість — вміння самостійно знаходити варіативні способи застосування знань у змінених умовах;
- конкретність — вміння розкласти знання на елементи;
- узагальненість — уміння подати конкретне знання в

узагальненій формі.

Вивчення науково-педагогічних досліджень і сучасного практичного досвіду дозволило виділити системний підхід, як основу вирішення проблеми управління якістю навчання, а також перспективність використання інтегративних критеріїв та показників. У наукових дослідження також були сформульовані деякі вихідні положення для осмислення змісту управління якістю навчання в позашкільному закладі:

- управління якістю не можна розглядати поза конкретних умов, обставин, параметрів діяльності, її суб'єктів та інше, але головне те, що управління якістю є ключовим фактором сталого розвитку системи в цілому;
- управління якістю має стати обов'язковим компонентом діяльності кожної соціальної організації, незалежно від її масштабу (об'єднання, установи, професійного співтовариства, регіональної системи освіти та ін.), пов'язаних з постійним накопиченням досвіду, його осмисленням, послідовного вироблення культурного зразка (моделі) управління якістю навчального процесу;
- як діяльність, управління якістю являє собою цілеспрямований вплив на об'єкт управління за допомогою спеціальних засобів, способів, технологій та з урахуванням наявних ресурсів для отримання програмованих значень якісних показників. Тому доречно постановка питання не тільки про якість виконання запитів споживачів, але, більшою мірою — про якість відповідності вимогам, нормам, цінностям власної системи (від окремого об'єднання або їх комплексу, установи до державного рівня системи позашкільної освіти);
- критерії управління якістю повинні поєднувати в собі не тільки педагогічні, освітні параметри, але й ті, які пов'язані з особливостями дитинства, проживанням його кожною дитиною в унікальній

сукупності переживань, придбань, втрат і успіхів, досягнень в особистісному зростанні.

Управління навчальним процесом — це складна система, яка передбачає управління процесом викладання і управління діяльністю педагогічного колективу щодо організації процесу учіння [3].

Під функціональним складом управління процесом навчання ми розуміємо сукупність інформаційно-аналітичної, планово-прогностичної, організаційно-виконавчої, контрольно-діагностичної і регулятивно-корекційної функцій.

Взаємозв'язок і послідовність функцій утворюють управлінський цикл.

Технологія управління процесом навчання — це науково обґрунтована, цілеспрямована взаємодія адміністрації позашкільного навчального закладу з іншими суб'єктами навчально-виховного процесу, орієнтованого на досягнення мети.

Якщо слідувати цьому твердженню то аналіз і оцінка якості навчального процесу повинні бути зосереджені на умовах та результатах сукупної діяльності всіх співробітників і підрозділів саме цієї установи, що сполучає в собі особливе, одиничне і типово. Оцінці підлягає відповідність створених умов і досягнутих результатів сукупної діяльності наявним нормам, вимогам позашкільної освіти дітей. Безсумнівно, відсутність галузевих вимог і корпоративних стандартів знижує відповідальність установи за результати освіти, веде до викривленої оцінки результатів діяльності установи і його фахівців, як з боку споживача, так і з боку державних органів контролю.

Висновки. Отже, система управління якістю навчання — один з основних інструментів, який забезпечує досягнення цілей стабільного функціонування і розвитку освітньої системи позашкільного закладу. Оскільки управління якістю навчання є складовою управління в цілому,

для нього властиві всі основні функції управлінської діяльності: прогнозування, планування, оцінка реального стану системи, прийняття рішень, їх виконання, моніторинг досягнення цілей.

Перспективи подальшого розвитку. Подальша робота буде полягати у розробці і впровадженні КЦП по модернізації управління навчальним процесом в позашкільному закладі.

Література:

1. Потапник М. Управление качеством дополнительного образования / М.Потапник // Народное образование. — 2001. — № 7. — С.55-58.
2. Третьяк Т.И. Управление качеством образования / Т.И.Третьяк // Научно-практический журнал, Завуч, для администрации школы. — 2002. — № 7. — С.67-72.
3. Хлебникова Т.М. Управление навчальним закладом / Т.М.Хлебникова. — Харків: «Основа», 2008. — 174 с.

УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ САМОРОЗВИТКУ ПЕДАГОГА ДОШКІЛЬНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Рибалко Я.П., магістрант зі спеціальності
«Управління навчальним закладом»
ІПО ХНПУ імені Г.С. Сковороди.

У статті схарактеризовано зміст управління процесом саморозвитку педагога.

Постановка проблеми. Проблема саморозвитку особистості займає провідне місце в педагогіці та психології. Зміни соціокультурного середовища призвели до трансформації парадигми освіти та створення нових вимог до майбутнього спеціаліста. Першочерговим завданням стає формування особистості, яка схильна постійно займатися своїм професійним та особистісним

3. 2013р. II міжнародна науково-практична конференція «Сучасні аспекти природничої музеології» (Національний науково-природничий музей НАН України). Стаття: «Природничі музеї загальноосвітніх навчальних закладів».

Секція 1

І.І. Пушкар

Харківська обласна станція юних туристів

ПРИРОДНИЧІ МУЗЕЇ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Феномен «музейна педагогіка» у багатьох країнах світу розглядається як система «паралельної освіти», яку можна порівняти до педагогічної системи, що має певний контингент, соціальне замовлення, особливості змістовного компонента, особливу структуру дидактичного процесу, унікальні можливості навчання.

Фундамент педагогіки музею — ідея занурення особистості в спеціально-організоване предметно-просторове середовище, що включає в себе твори мистецтва, пам'ятки природи, експонати. Ефективність «занурення» залежить від особливостей сприйняття всього, що експонується, відвідувачами музею, їхнього асоціативного мислення.

Музеї при навчальному закладі, безумовно, можна віднести до одного з феноменів вітчизняної культури й освіти. Такі музеї виникли як міжпредметні кабінети для зберігання навчально-наочних посібників з історії та природи рідного краю: збори оформлених учнями краєзнавчих матеріалів — гербаріїв, мінералів, фотографій, спогадів та інших предметів і документів. Шкільні музеї протягом порівняно короткого часу отримали широке поширення в педагогічній практиці як ефективний засіб навчання і виховання.

На сучасному етапі музеї при закладі освіти — один з важливих засобів удосконалення всього навчально-виховного процесу комплексного виховання дітей, розширення їхнього кругозору, розвитку пізнавальних інтересів і здібностей.

Музей при навчальному закладі допомагає встановленню міжпредметних зв'язків між навчальною і позакласною роботою, тому такі музеї не повинні являти собою просто зібрання матеріалів чи мертву виставку фотографій і документів. Це жива, дійова сила. В Положенні про музей при навчальному закладі, що перебуває у сфері управління Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України визначаються основні завдання музею.

Музей при навчальному закладі проводить також дослідницьку роботу відповідно до різновиду музею: систематично поповнює фонди музею шляхом проведення експедицій, походів, екскурсій.

а також використовує інші шляхи комплектування фондів, що не суперечать законодавству; здійснює облік музейних предметів, забезпечує їхнього збереження; створює, поповнює стаціонарні експозиції та виставки; організовує та бере участь у районних, обласних та Всеукраїнських масових заходах та експедиціях. У музеях робота проводиться відповідно до плану, який складається на навчальний рік, і всі заходи в музеї максимально узгоджуються з планом виховної роботи навчального закладу. В плані обов'язково передбачена робота за такими напрямками як пошукова, фондова, експозиційна, науково-дослідницька, організаторська та масово-освітня.

Робота кожного музею організовується на принципі самоврядування. Вищим керівним органом є рада музею, яка обирається на зборах учнівського активу навчального закладу і складається з учнів, педагогів, науково-педагогічних працівників.

У загальноосвітніх і позашкільних закладах міста Харкова і області працює 302 музеї, серед них лише 5 музеїв природничого профілю. Ці музеї організовані на базі загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів області. Пізнання регіональної флори і фауни, використання колекційних експозицій музейних фондів має подвійний результат: розширює уявлення школярів про систему тваринного світу (перше) і видах тварин рідного краю, «малої батьківщини» (друге) і тому педагоги активно використовують ці музеї для проведення ознайомлюючих екскурсій, навчальних занять, масових заходів, дослідницької роботи, а враховуючи, що територіально три музеї розташовані в районних центрах, то значення цих музеїв для сільських навчальних закладів підвищується у декілька разів.

Природничо-краєзнавчий музей при Балаклійській районній станції юних натуралістів відкрито в 1998 р. Юні натуралісти, крім музею, мають свій мінізоопарк, в якому зібрані різноманітні екзотичні та свійські птахи. Велике значення в закладі приділяється екскурсійній роботі. За останні три роки було проведено 124 екскурсій приблизно для 2,5 тис. учнів району та області.

Музей природи при Харківському ліцеї № 107 відкрито в 1987 р. і зараз в музеї налічується 524 експонати. Музей містить 10 експозиційних розділів, які естетично оформлені, технічно оснащені та постійно оновлюються і доповнюються. Серед них біотопи міста, водойми, лісу, степу, хвойного лісу, болота та інші. Окремо виділено розділ «Геологія Харківщини».

Дуже цікавим за своїм змістом є музей лікарських рослин Куп'янської загальноосвітньої школи I-III ступенів зареєстрований у 2001 р. Його експозиція включає в себе чотири розділи: «Історія вивчення лікарських рослин», «Біоценози Куп'янщини», «Аптечна справа на Куп'янщині», «Природно-заповідний фонд рідного краю».

Усі вище згадувані музеї в формуванні своїх експозицій використовують тематичний та ансамблевий методи. Музей природи Великохутірської загальноосвітньої школи I-III ступенів відрізняється від інших музеїв своїм систематичним методом побудови експозиції. Ґрунтуючись на можливостях рідного краю в музеї створено експозиції які розкривають багатства пташиного та тваринного царства Шевченківщини.

Одним з різновидів природничих музеїв є геологічні музеї. Геологічний музей Харківської обласної станції юних туристів почав формуватися майже п'ятдесят років тому (з 1963 р.) з геологічних зразків, які юні геологи Харківщини привозили зі своїх геологічних експедицій Кольским півостровом, Казахстаном, Карелією, Уралом, Прибалтикою і, звичайно, території України. Зараз експозицію музею умовно можна поділити на два розділи – геологія колишнього Радянського Союзу (експозиція стаціонарна і мало в чому зараз може бути змінена) і геологія України і Харківської області (експозиція мобільна, постійно поповнюється і активно використовується в роботі геологічних гуртків закладу). На базі музею проводяться обласні змагання – мінералогічний конкурс та геологічна олімпіада.

Аналіз різнобічної педагогічної діяльності природознавчих музеїв дозволяє говорити про її феноменальність. Музеї ефективно використовують свої структурні і функціональні компоненти діяльності у розвитку творчої активності учнів, оптимізації їхнього навчання. Вони виконують інтегруючу функцію, об'єднуючи зусилля педагогічних колективів освітніх установ з формування та розвитку пізнавальної активності учнів. Але стикаються вони у своїй роботі і з певними труднощами, і це не лише питання матеріально-фінансового забезпечення, а й науково-методичні. У той час як навчальні предмети у школі забезпечені підручниками, розроблені методики викладання, видаються різноманітні підручники та посібники для дітей і вчителів, то питання навчально-методичного забезпечення роботи музеїв при навчальних закладах не мають ані відповідних програм з урахуванням регіональних особливостей, ані навчальних

та методичних посібників, які б надавали їм можливість розвивати шкільне музеєзнавство та шкільну педагогіку у сучасних умовах.

Незважаючи на всі труднощі музеї закладів освіти живуть, продовжується пошуково-дослідницька робота, зібрано, систематизовано і описано значну кількість історичних пам'яток, які використовуються в навчально-виховному процесі та громадському житті. Поступово розвивається музейна педагогіка, впроваджуються новітні освітні технології, вивчається і впроваджується досвід. Можливості у цьому аспекті музеїв навчальних закладів невичерпні, адже вони у школі є одним з важливих засобів удосконалення навчально-виховного процесу, патріотичного та громадського виховання учнів, розширення їхнього світогляду, розвитку пізнавальних інтересів і здібностей.

Пушкар Ірина Іванівна, методист Харківської обласної станції юних туристів; вул. Танкопія, 15/2, м. Харків, Україна, e-mail: pushkar10@ukr.net; тел. 392-14-82, моб.тел. 067-39-58-526.

Ю.М. Чернобай

Державний природознавчий музей НАН України

ПЕРСПЕКТИВИ ПРИРОДНИЧОЇ МУЗЕОЛОГІЇ У МЕРЕЖЕВОМУ ПРОСТОРІ РЕГІОНАЛЬНОГО ДОВКІЛЛЯ

Розвиток музейної справи від другої половини ХХ ст. характеризувався залученням музеїв до світової інформаційної мережі, появою міжнародних законодавчих документів про права на доступ до інформації про довкілля, впровадженням сучасних методів менеджменту та розширенням культурологічних пріоритетів органів самоврядування. Названі процеси спричинили появу нового типу музеїв, відрізняючись від класичних чи традиційних типів.

Рух екомuzeїв, або нова музеєзнавство, становить одну з версій позбавлення музейної діяльності від стереотипів і ортодоксального трактування у суспільному середовищі початку ХХІ ст. Динамічне суспільство потребує динамічного музейного відображення та репрезентації усіх аспектів свого існування.

За номенклатурою ICOM UNESCO до об'єктів музеєзнавства належать окремі відпрепарованих натуральних предметів (натуралій) та інших природничих колекцій належать також живі об'єкти ботанічних садів, зоопарків, дендропарків, оранжерей, різноманітні

резервати природи, окремі артефакти, що мають наукову, історичну, традиційну чи естетичну цінність. Йдеться про певну суспільну спадщину, за якою піклуються на рівні місцевої громади, локальної території, етно-природничого регіону або цілої країни.

В основу зміни місії музеїв лягли об'єктивні процеси перегляду класичних поглядів на універсальний музей, статичний у часі та просторі. На відміну від класичного музею, залежного від управлінських рішень держави, екомuzeї здатний існувати у специфічних формах, через які місцева громада представляє світові свій спадок. Відтак подібна структурно-функціональна організація музею дозволяє як ніколи найактивніше брати участь у формуванні культурно-історичного середовища регіону.

Екомuzeї — це відкритий тематичний музей, що має форму розподіленої в регіоні мережі об'єктів, які становлять «живі» колекції, що репрезентують природну та культурну спадщину регіону, а також його мешканців. Унікальність регіону розглядається як неповторна інтегральна ознака пов'язаних між собою природних умов та людської діяльності, історичної та етнічної пам'яті. Природничий музей у цій єдності здатний виконувати детермінуючу роль, оскільки просторова організація довкілля спирається у більшості випадків на еволюційно сформовану мережу ядрових екосистем та буферні або коридорні сполучення, у тому числі й антропогенні. Проте має право на існування й техногенна детермінація через кар'єри, відвали, дамби, транспортні та гідромеліоративні споруди тощо.

Мають існувати місцеві передумови щодо створення та функціонування екомuzeю, зокрема, наскільки обраний тип екомuzeю може служити прикладом подібної ініціативи для усіх регіонів. У протилежному випадку слід встановити, які критерії будуть визначати відповідність екомuzeйної діяльності обраній території.

Є цілий ряд чинників, вплив яких може вирішити успіх цього типу проекту:

- природні ресурси: цінні популяції флори і фауни, угруповання рідкісних рослин і тварин, наявність геологічних, гідрологічних, цікавих геоморфологічних явищ, умови для розвитку туризму;
- ресурси культурної спадщини;
- наявність археологічних пам'яток, історичних місць, пам'ятників, характерних традицій, у тому числі характерних для регіонального господарства, творчі конкурси та фестивалі;

4. 2015 р. II Всеросійська конференція з міжнародною участю «Малишевські читання» (Російський державний геологорозвідувальний університет Старооскольська філія, м. Старий Оскол) Стаття: «Роль позашкільних закладів в профорієнтаційній роботі (з досвіду роботи КЗ «Харківська обласна станція юних туристів» Харківської обласної ради)».

**Роль внешкольного учреждения
в профориентационной работе
(из опыта работы Коммунального учреждения
«Харьковская областная станция юных туристов»
г. Харьков, Украина)**

Пушкарь Ирина Ивановна,
*методист,
Коммунальное учреждение «Харьковская областная
станция юных туристов»
Харьковского областного совета,
г. Харьков, Украина
pushkar10@ukr.net*

Социально-экономические изменения в украинском обществе, внедрение наукоемких и информационных технологий, усиление требований к уровню образованности и профессионализма будущих специалистов на рынке труда – требуют от системы образования государства формирования личности с высоким уровнем компетентности, способной к непрерывному профессиональному образованию, саморазвитию и творческому самосовершенствованию. Успешное решение этих задач в значительной степени зависит от эффективности профориентационной работы с детьми и учащейся молодежью, которая обеспечивает их подготовку к осознанному выбору будущей профессии и профессиональному самоопределению.

Необходимость новых подходов к организации образования, перехода к профильному обучению в старшей школе заложена в Законе Украины «Про загальну і середню освіту», приказе Министерства образования и науки Украины «Про затвердження Концепції профільного навчання у старшій школі» от 21 октября 2013 года № 1456.

В новой редакции Концепции профильного обучения в старшей школе определено, что «Профильное обучение – вид дифференцированного обучения, который предполагает учет образовательных потребностей, склонностей, способностей ученика, создание условий для обучения старшеклассников в соответствии с их профессиональным самоопределением, ко-

торое обеспечивается за счет изменений в целях, содержании, структуре и организации учебного процесса».

Профессиональная ориентация – комплексная, научно обоснованная система форм, методов и средств воздействия на личность, которая обеспечивает ее профессиональное самоопределение и трудовое становление [2].

Особую ценность приобретает накопленный внешкольными учебными учреждениями опыт достижения педагогических целей формирования у воспитанников готовности к профессиональному определению.

Во внешкольных учебных заведениях есть реальные возможности развития мотивации воспитанников на продолжение профессионального образования в выбранном ими направлении деятельности. Закон Украины «Про позашкільну освіту» определяет, что «внешкольное образовательное учебное учреждение – это составляющая системы внешкольного образования, которая предоставляет знания, формирует умения и навыки, ... обеспечивает подготовку к активной профессиональной и общественной деятельности учащихся...».

Для осуществления профильного обучения внешкольные учебные учреждения имеют некоторые существенные преимущества: специально оборудованные помещения, квалифицированные педагоги по профилю обучения, широкий спектр программ допрофильной подготовки, возможность добровольного выбора учащимися профиля обучения и тому подобное.

Наиболее распространенной формой осуществления профильного обучения, а в дальнейшем и профориентационной работы во внешкольном учебном учреждении является кружковая работа, которая обеспечивает условия для личностного развития и профессионального самоопределения, формирования и развития у воспитанника мотивации на дальнейшее продолжение профессионального обучения.

В Коммунальном учреждении «Харьковская областная станция юных туристов» Харьковского областного совета (далее КУ «Харьковская областная станция юных туристов») сложилась устойчивая система профориентационной работы по геологии.

В 2013 году исполнилось 50 лет юношескому геологическому движению на Харьковщине. За это время тысячи школьников

области познакомились с наукой геологией, прошли геологическими маршрутами по родному краю и Украине, овладели методикой полевых геологических исследований. Десятки кружковцев выбрали профессию геолога. За эти годы в учреждении создана мощная материальная база, работает геологический музей, экспозиция которого отражает минеральные богатства и геологическое строение различных районов Украины и мира – Харьковская и Житомирская области, Крым, Карпаты, Донбасс, Кольский полуостров, Байкал, Карелия, Якутия, Кавказ, Казахстан и др. В экспозициях и фондах музея представлены более 3000 экспонатов, которые собраны непосредственно воспитанниками учреждения в походах и экспедициях. На базе геологического музея проходят не только занятия кружков, но и проводятся беседы, лекции, экскурсии для учащихся общеобразовательных школ г. Харькова и области.

Профориентационная работа должна осуществляться на всех возрастных этапах развития личности, поскольку процесс профессионального становления имеет длинный и динамичный характер и важную роль в этом процессе во внешкольном учебном учреждении играет трехуровневая классификация кружков [4].

Кружки начального уровня (в основном ученики 1-5 классов) обеспечивают общее развитие воспитанника, теоретическое и практическое овладение им определенными основами творческой и трудовой деятельности. На занятиях кружков начального уровня закладываются основы геологических знаний, формируются понятия о Земле и ее геологическом строении, о минералах и горные породы, рассматриваются основные этапы и принципы формирования и развития планеты и жизни на ней. Именно в этот период происходит теоретическое ознакомление с наиболее распространенными геологическими профессиями и их особенностями, формируется мотивация самопознания и установки ребенка на собственную активность в профессиональном самоопределении [3]. Основными формами работы на занятиях кружка являются рассказ педагога, беседа, игровая деятельность, посещение геологических музеев, выставок, геологических учреждений, экскурсии на геологические обнажения.

Кружки основного уровня (ученики 6-8 классов) создают психолого-педагогические условия для развития личности, пре-

доставляют глубокую теоретическую и практическую подготовку, формируют профессиональные умения и навыки. Именно кружки основного уровня соответствуют этапу развития профессионального сознания воспитанников кружка. В этот период формируется личный взгляд ребенка на проблему выбора профессии и основные профессионально важные качества личности, познаются требования профессии к человеку [3].

В КУ «Харьковская областная станция юных туристов» занятия геологических кружков основного уровня проводятся в соответствии с программой, утвержденной Министерством образования и науки Украины и рассчитаной на три года обучения. На занятиях кружка изучаются общие вопросы минералогии и петрографии, гидрологии, геофизики, геохимии и других геологических наук. Большое внимание уделяется вопросам геологического строения и сырьевой базы Украины. В конце каждого учебного года проводится обязательная летняя геологическая экспедиция. Во время экспедиции, в ходе прохождения учебных геологических маршрутов, проведения полевых исследовательских работ, происходит закрепление пройденного теоретического материала. В работе летней геологической экспедиции принимают участие не только воспитанники геологических кружков КУ «Харьковская областная станция юных туристов» но и увлеченные геологией ребята из различных учебных учреждений г. Харькова и области.

Место для проведения летней геологической экспедиции выбрано не случайно. Кроме богатой и интересной геологии района, это место ценно для юных геологов еще и тем, что в селе Каменка Изюмского района Харьковской области располагается учебная геологическая база кафедры геологии Харьковского национального университета им. В.Н. Каразина. На учебной базе кафедры юные геологи могут познакомиться с различными видами буровых и геофизических установок, принципами проведения поискового бурения и каротажных работ. Посещение учебного геологического музея базы помогает ребятам систематизировать образцы и обобщить, собранный в маршрутах материал.

Кроме летней геологической экспедиции юные геологи проводят геологические экспедиции и походы в разных уголках

Украины – Волынская, Житомирская области, Карпаты и др. На наш взгляд, именно во время геологической экспедиции или похода ребенок может развить в себе те важные качества личности, которые необходимы в профессии геолога. Образцы, собранные в этих экспедициях и походах пополняют фонды геологического музея КУ «Харьковская областная станция юных туристов» и геологические уголки учебных учреждений г. Харькова и области.

Кружки высшего уровня (ученики 9-11 классов) формируются для способных и одаренных воспитанников с привлечением их к поисковой и исследовательской работе. В этот период происходит уточнение социально-профессионального статуса воспитанника через углубленное изучение профессиональных знаний, развитие профессионально важных качеств личности необходимых для выбранного вида деятельности, контроль и коррекция профессиональных планов. На этом этапе происходит допрофессиональная подготовка воспитанников, чаще всего, используются индивидуальные формы профориентации [3].

Именно на этом этапе воспитанники геологических кружков становятся перед проблемой профессионального самоопределения. Наиболее полно осознать себя как участника конкретной профессиональной деятельности воспитанникам помогает участие в работе Малой академии наук Украины (МАН). МАН – это Всеукраинский конкурс научно-исследовательских работ учащейся молодежи, в рамках которого работает отделение «Науки о Земле». Отделение состоит из четырех секций: география и ландшафтоведение; геология, геохимия и минералогия; гидрология; климатология и метеорология. Готовя научно-исследовательские работы, юные геологи используют все свои теоретические знания, усвоенные на занятиях кружка, навыки проведения полевых геологических исследований и камеральной обработки материалов, а также проводят теоретическое осмысление проведенных исследований. В этот период происходит самооценка ребенком своих индивидуальных психологических качеств, а также проходит сравнение своих возможностей с психологическими требованиями к специалисту выбранной профессии. Профессиональное самоопределение рассматривается как сознательный выбор профессии. И резуль-

таты конкурса это подтверждают – почти все победители областного этапа Малой академии наук в дальнейшем связывают выбор своей профессии с геологическими дисциплинами. Выпускники геологических кружков КУ «Харьковская областная станция юных туристов» становятся лучшими студентами геологических факультетов Харьковского национального университета им. В.Н. Каразина и Киевского национального университета им. Т.Г. Шевченко, Ивано-Франковского национального технического университета нефти и газа.

Эффективными формами привлечения молодежи к туристско-краеведческой работе, формирования устойчивых интересов у детей к геологии, пропаганды геологических знаний среди школьников являются массовые мероприятия, которые организует и проводит КУ «Харьковская областная станция юных туристов». Для школьников, которые интересуются геологией, стали традиционными областные конкурсы юных минералогов, соревнования по радиометрии и гидрологии, олимпиады юных геологов. В ходе подготовки к соревнованиям, школьники знакомятся с различными геологическими науками, изучают геологические процессы, методы поисков и разведки месторождений полезных ископаемых, геологическую историю Земли, подземные воды и их использование, геологические исследования при строительстве сооружений, учатся строить геологические карты и разрезы, проводить радиометрические и гидрологические исследования. И это далеко не полный перечень вопросов и задач, которые ставятся перед школьниками на соревнованиях.

Соревнования и конкурсы это тоже элемент профориентационной работы. Десятки участников геологических соревнований закончили геолого-географический факультет Харьковского национального университета им. В.Н. Каразина, геология для них стала профессией.

Качественное проведение вышеперечисленных массовых мероприятий было бы невозможным без участия представителей различных геологических организаций Харькова. За многие годы сложилась крепкая взаимовыгодная дружба юных геологов с преподавателями кафедр геологии, минералогии, петрографии и полезных ископаемых Харьковского национального университета им. В.Н. Каразина, научными сотрудниками музея

природы и Украинского научно-исследовательского института природных газов. В последние годы поддержку юным геологам Харьковщины оказывает Союз геологов Украины (г.Киев). Именно благодаря их финансовой поддержке ребята взяли участие в VIII Всероссийской открытой геологической олимпиаде «Земля и человек» (Москва, МГРИ-РГГУ, 2013 г.) и IX Всероссийской открытой полевой олимпиаде юных геологов (Казань, 2013 г.)

Сотрудничество с геологическими учреждениями дает возможность педагогическому коллективу постоянно модернизировать организацию учебно-воспитательного процесса, используя современные достижения науки и техники, внедрять информационные технологии обучения и воспитания, а также обеспечивает создание организационных, педагогических, содержательных условий для осуществления профильного образования и профориентационной работы.

На основе изложенных теоретических положений по проблеме допрофессиональной подготовки воспитанников, можно сформулировать ряд обобщающих выводов, необходимых на наш взгляд, для организации такой подготовки во внешкольных учебных заведениях. Так, профильное образование и допрофессиональная подготовка:

- являются неотъемлемой частью профессиональной подготовки в системе непрерывного образования;
- направлены на формирование личностной мотивации для профессионального образования и развитие необходимых личностных качеств, присущих будущей профессии;
- осуществляются во взаимосвязи через содержание образования, практическую деятельность, воспитательную работу, мотивационную деятельность всего педагогического коллектива;
- имеют высокую результативность в условиях содержательного сотрудничества с профессиональными учебными заведениями и предприятиями региона;
- могут быть реализованы во внешкольном учреждении через разработку организационной структуры учебно-воспитательного процесса.

Внешкольное учебное заведение создает условия для актуализации и повышения индивидуального потенциала каждого

воспитанника, оказывает ему помощь в социализации, развитии и реализации своих творческих возможностей, помогает осознать сущность выбранной специальности, ее требования к личности профессионала, цели и функции профессиональной деятельности.

ЛИТЕРАТУРА.

1. Концепція профільного навчання в старшій школі // Інформаційний збірник МОН України. – 2003. – №24. – С.3-14.
2. Положення про професійну орієнтацію молоді, яка навчається // Виховна робота в закладах освіти України. Випуск II. Збірник нормативних документів та методичних рекомендацій. – К.: ІЗМН, 1998. – С.205-209.
3. Кравецький В. Особливості вибору професії школярами в умовах ринку праці / В. Кравецький // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2003. – №3. – С.23-26.
4. Муранова Н. Технологія допрофесійної підготовки старшокласників / Н. Муранова // Рідна школа. – 2004. – №9. – С.49-52.
5. Романенко Л. Професійне самовизначення учнів / Л. Романенко // Сільська школа України. – 2006. – №7. – С.14-21.